

Kv. Anden 6, Hjo

Renovering av veranda & balkong 2012-2013

Kv. Anden 6, Hjo - renovering av veranda & balkong 2012-2013
Anden 6, Baggstedtska gården
Hjo stad & kn, Västergötland
Antikvarisk slutbesiktningsrapport
Thomas Carlquist
Byggnadshistorisk rapport 2014:2

Renovering av veranda och balkong på
kv Anden 6, Hjo
Baggstedtska gården
Hjo stad och kommun, Västergötland.

Antikvarisk slutbesiktningsrapport.

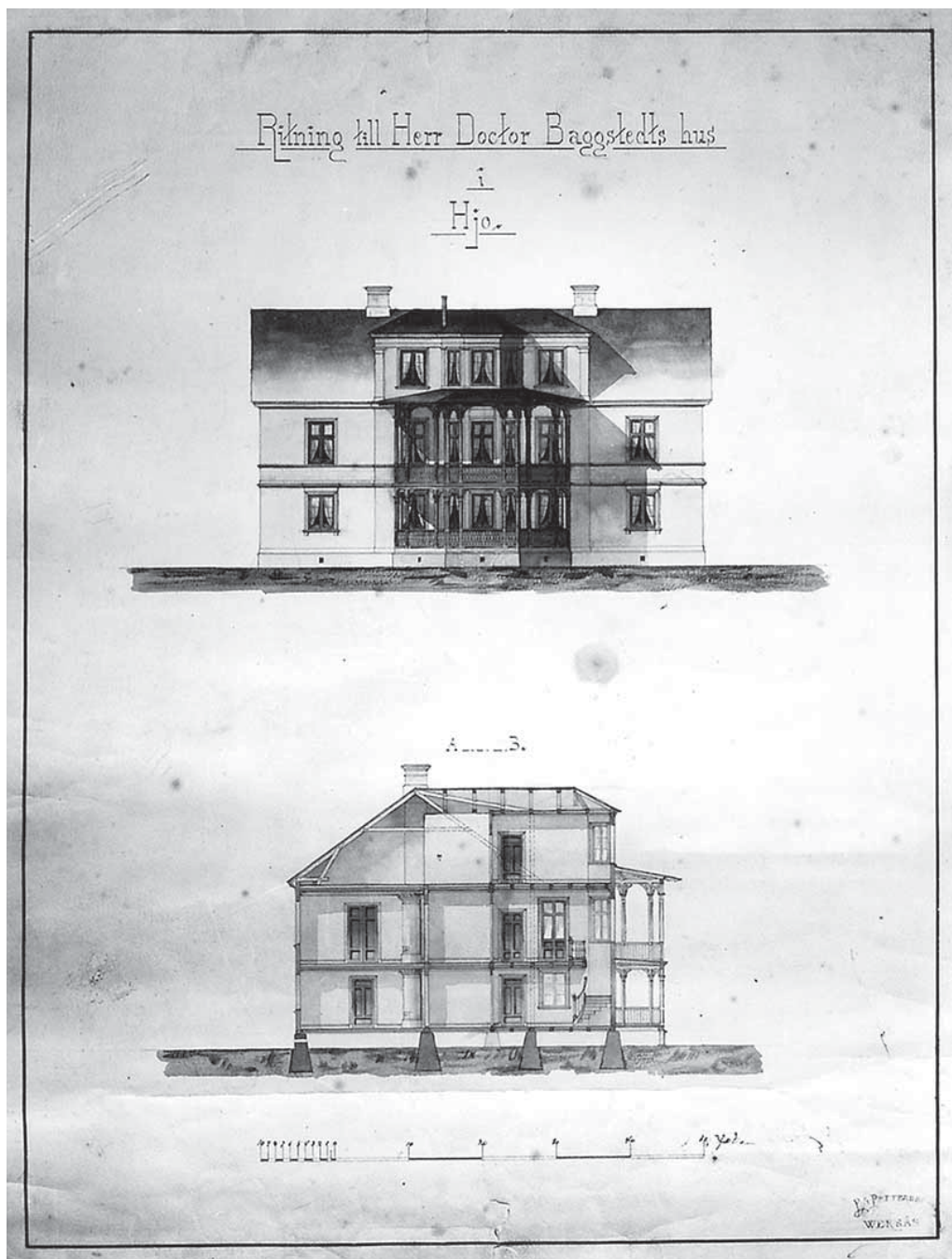
Renoveringsarbeten har utförts på rubricerade byggnad under antikvarisk medverkan av Västergötlands museum genom undertecknad. Med anledning av att arbetena avslutades för säsongen har antikvarisk delslutbesiktning utförts den 30 nov. 2012. Kvarstående arbeten slutfördes under året därpå och slutbesiktigades den 11 okt. 2013.

Regeringsgatan i Hjo sedd mot väster 1963. Från Nordiska Museets inventering samma år. Kv. Anden 6 med den s.k. kuskbostaden närmast.

Bakgrund

Det stora bostadshuset på Anden 6 ger med hänsyn till volym, proportioner m m intryck av att vara nybyggt på 1870-talet, men noggrannare studium avslöjar att bottenvåningen kan vara upp till 100 år äldre. En bevarad ritning, signerad PA Pettersson men odaterad, visar ett tvåvåningshus för "Herr Doctor Baggstedt", men avser sannolikt en påbyggnad till två våningar, samt tillägg av gårdssidans veranda med ovanpåliggande balkong.

Ritning till ombyggnad av nuvarande kv. Anden 6, signerad PA Pettersson, Värsås. Hjo BNA.

Det förekommer i husets bottenvåning ett flertal detaljer, t ex dörrar och fönster med beslag, som sannolikt härrör från 1700-talets slut. Mot gården finns alltså några fönster i det för 1700-talet typiska kvadratiska formatet. Det torde dock vara ställt utom tvivel att den här aktuella komplicerade konstruktionen med en mångkantig veranda i bottenvåningen och motsvarande balkong i över-

våningen, båda byggda kring ett trapphus, härstammar från 1870-talet. Någon liknande konstruktion av denna storlek är inte känd någon annanstans i Skaraborg, annat än på ett hus av snarlik ålder, också i Hjo.

Bostadshuset Anden 6, gårdssidan, 1963. Balkongernas spjälor är täckta med Masoniteskivor. Notera bottenvåningens små 1700-talsfönster. NM 1963.

Kulturhistorisk status

Bebyggelsen på fast. Anden 6 i Hjo har vid flera tillfällen (Nordiska Museet 1963, Skaraborgs Länsmuseum 1986) uppmärksammats för sitt höga kulturhistoriska värde. Då har även den stora tomten uppmärksammats, vilken i slutet av 1800-talet anlades med en engelsk park och flera små byggnader som ekorrhus, en paviljong/lusthus nere vid Hjoån, samt ett större uthus vid västra tomtgränsen. De båda senare finns alltså kvar, liksom den fd kuskbostaden vid Regeringsgatan. Kv. Anden 6 ligger centralt i Hjo stadskärna, vilken är av riksintresse för kulturmiljövården.

Skadebild

Balkongen och verandan på huvudbyggnadens gårds/parksida var rötskadad och förfallen och i behov av reparation med visst byte av material. Att bibehålla den stora träkonstruktionens ursprungliga proportioner är väsentligt för byggnadens arkitektoniska balans. Att nyttillverka nya trädelar ser inte museet som något problem från antikvarisk synpunkt, så länge nytt virke har samma kvalitet, dimensioner och behandling som det ursprungliga. Solitt trä skall till exempel väljas före limträ, tryckimpregnerat trä får heller ej förekomma, det färdiga resultatet skall målas med linoljefärg osv.

Förslaget att renovera träräcket på balkongen i originalhöjd, ca 80 cm, och komplettera detta ovanför överliggaren, ser museet som ett bra sätt att visuellt bibehålla de gamla proportionerna. En förhöjning med en tunnare stålkonstruktion, liknande den som under 2010 gjordes på t ex Villa Victoria i Stadsparken, är att föredra. På så sätt framgår det tydligt vad som hör till den ursprungliga balkongen och vad som är nyare tillägg. En sådan helhetslösning gagnar och framhäver den tidstypiska lättheten i det sena 1800-talets dekorativa lövsågeriarkitektur.

Syfte

Att reparera skador, ersätta trasiga eller felande delar och återställa konstruktionen till så nära det ursprungliga utseendet som är möjligt.

Aktuella åtgärder

Åtgärda skador och brister enligt ovan.

Arbetsbeskrivning

Planerade åtgärder avseende restaurering av veranda. Ark. PG Ylander, Hjo 2010-10-24.

Utförda arbeten 2012

Nedre våningen:

- Fyra hela stolpar till ovanliggande balkong var skadade och har bytts i sin helhet. Till dessa hör kapitäler och flera dekorativa lister, också bytta mot nytt virke.
- Åtta till tio meter av över- och underliggare till själva räcket har bytts.
- Figursågade konsoller/fötter till underliggaren vid stolparna bytta på flera ställen.
- Nio spjälor i räcket nytillverkade efter förebild av befintliga, som för övrigt har varit i gott eller acceptabelt skick.
- Diverse underarbeten vid golvet – byte av bjälke och justering av infästningen av stolpar med vinkeljärn mot golvet.
- Golvbräder närmast ytterkanten, 3 à 4 st bytta.
- Ett större antal passbitar intill stolpar m.m.

Övre våningen:

- Del av en stolpe bytt intill husväggen i öster.
- Åtta till tio meter av över- och underliggare till själva räcket har bytts.
- Figursågade konsoller/fötter till underliggaren vid stolparna bytta på flera ställen.
- Ett tiotal spjälor i räcket nytillverkade efter förebild av befintliga.
- Ett antal passbitar intill stolpar m.m.
- Del av långband bytt intill husväggen i väster.

Allt snickeriarbete enligt ovan var färdigställt under hösten 2012. På grund av den sena årstiden hade överenskommit att målningsarbeten fick anstå till våren 2013.

Utförda arbeten 2013

- Hela konstruktionen; veranda på bottenvåningen och motsvarande balkong till övre våningen, har målats in- och utvändigt med linoljefärg efter ett kulörförslag av Västergötlands museum, färgfabrikat Gysinge, under sensommaren och hösten 2013.

Kulörer har varit: (se även bilaga)

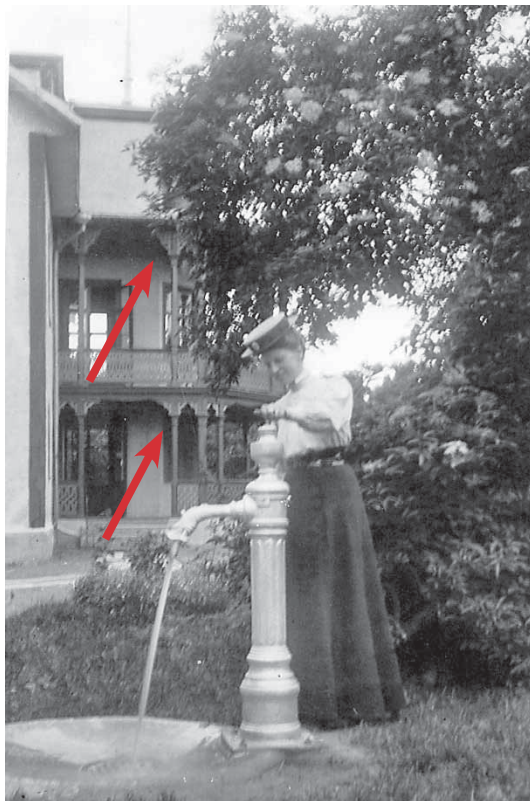
Bärande eller grövre delar: mellanbrun NCS 5020-Y30R,

detaljer på stolpar: mörkbrun NCS 7020-Y50R,

figursågade spjälor: grå 4A-36.

- En sektion av räcket, som varit demonterad, är åter på plats.

Ännu saknas de små figursågade hörnkonsollerna i båda våningsplanen, tidigare en självklar del av "snickarglädjen" i verandor från slutet av 1800-talet. Konsollerna kan anas vid de röda pilarna på ett äldre fotografi från gården.

Administrativa uppgifter

Kostnader

Arbetena var kostnadsberäknade till 240.150 kr.

Byggnadsvårdsbidrag

Bidrag till vård av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse: 120.000 kr. Beslut om bidrag från länsstyrelsen Västra Götalands län 2011-05-20.

Tillstånd

-

Antikvarisk medverkan

Thomas Carlquist, Västergötlands museum, Skara.

Beställare

J Wennergrens byggnads AB, Bangatan 13, Box 8, 544 21 Hjo.

Arkitekt/Projektör

Ark. PG Ylander, Västergränd 4, 544 30 Hjo.

Entreprenörer

För bygg:

K-Märkt Byggnadsvård, Solistvägen 9, 541 57 Skövde.

För målning:

Magnussons måleri AB, Box 77, 544 21 HJO

Arbetsledare

Mats Renström, K-Märkt Byggnadsvård.

Byggmöten

har inte hållits.

Besiktningar

Inledande besiktningar och diskussioner under 2010. Besiktning inför påbörjad renovering våren 2012, samt besiktningar på arbetsplatsen ungefär en gång i veckan under arbetstiden. Antikvarisk slutbesiktning den 11 okt. 2013.

Tidsperiod

Arbetena påbörjades under försommaren 2012 och avslutades i okt. 2013.

Fotodokumentation

Digital fotografi. Bilderna förvaras på Västergötlands museum, Skara.

Handlingar

Handlingar i ärendet sökes i Västergötlands museums arkiv under Hjo, diariernr 946-2010 samt hos Länsstyrelsen Västra Götalands län under diariernr 434-18862-2010. Västergötlands museums projektnr var 10441.

Besiktningens utlåtande

Vid delslutbesiktningen den 30 nov. 2012 konstaterades att snickeriarbetena enligt ovan var avslutade. Utförda arbeten godkändes från antikvarisk synpunkt den 3 dec. 2012. Återstod till 2013; målning enligt förslag upprättat av museet i samråd med arkitekt PG Ylander i sept. 2012. Vid slutbesiktningen den 11 okt. 2013 konstaterades att även målningsarbetena enligt ovan var avslutade. Efter vad läns museet erfar har alla arbeten utförts väl och i förekommande fall enligt museets rekommendationer. Utförda arbeten godkändes från antikvarisk synpunkt den 30 okt. 2013.

Vid besiktningstillfället i okt. 2013 återstod att montera stålkonstruktionen för förhöjning av balkongens räcken (alltså bara det övre räcket) till 110 cm.

VÄSTERGÖTLANDS MUSEUM

Skara i januari 2014

Thomas Carlquist
1:e antikvarie

BILAGA: färgsättning veranda & balkong:

VÄSTERGÖTLANDS MUSEUM 201209

Kv. Anden 6 Hjo

Målning av veranda och balkong

ByggnadsdelKulör med linoljefärg enl. NCS

"Bärande" eller grövre delar, dvs stolpar,
räckenas över- och underliggare, sparrar med
taktassar i taken, "långband" som sammanbinder
stolparna under takfoten NCS 5020-Y30R

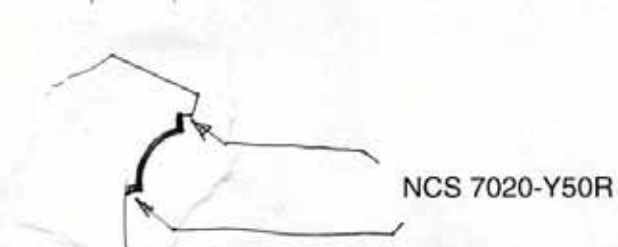
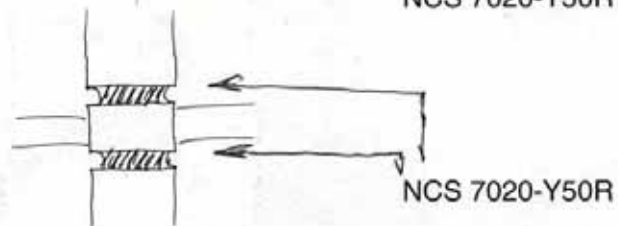
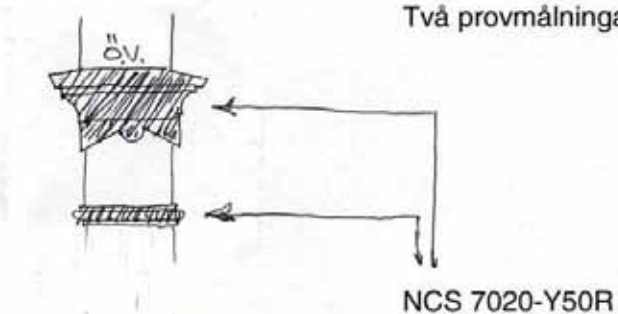
Detaljer på stolpar enligt skisser nedan NCS 7020-Y50R

Takpanel inne på veranda/balkong: NCS 2010-Y20R

Figursågade spjälor i räckena 4A-36 och 5A-36 enl. RAÄ

linoljeprovsmatl.

Två provmålningar à 4-5 spjälor

Fotografier

Omslagsbild: Kv. Anden 6, detalj av balkong 1 tr efter renovering.
Foto: Thomas Carlquist, okt. 2013.

Foto: Thomas Carlquist

Baggstedtska gården vid Regeringsgatan, kv. Anden 6, under renovering i sept. 2013. T.h. del av kuskbostaden.

Anden 6 under renovering, gårdsfasaden med det stora veranda-balkongarrangemanget före renoveringsarbetena. Foto juni 2012.

Foto: Thomas Carlquist

Flera stolpar var gistna och spruckna, vidare saknades flera detaljer i kapitälens små listverk. Juni 2012.

Räckenas överliggare var tillverkade av två delar. Juni 2012.

Längst t. vänster: Äldre färgsättning framträdde vid skrapning av detaljerna, t ex den mörkbruna kulören på kapitälens. Här övre våningen. Höger: De flesta spjälor var i gott skick och kunde rengöras för återanvändning. Sept. 2012.

Foto: Thomas Carlquist

Kapitälén bestod av flera små lister, som delvis hade fallit bort. Alla saknade eller skadade delar nyttillverkades. Bilden visar detaljer i bottenvåningen. Sept. 2012.

Två nya stolpar, nya över- och underliggare, samt återanvända spjälor. Sept. 2012.

Bottenvåningens veranda: byte av bjälke och golvträ och justering av infästningen av stolpar med vinkeljärn mot golvet. Sept. 2012.

Foto: Thomas Carlquist

Bottenvåningens veranda under renovering. Sept. 2012.

Nya över- och underliggare med stöd, samt några nya spjälor i övre våningens räcke. Här består golvet (än så länge - en trall ska tillverkas) av falsad plåt. Okt. 2012.

Reparation av panel och sparrar i västra delen av balkongtaket. Juni 2012.

Foto: Thomas Carlquist

Vänster: Nyttillverkade spjälor, den vänstra för bottenvån. och den högra för övre vån. Okt. 2012.
Höger: Spjälorna bildar ett nytt mönster när de ställs bredvid varandra. Notera att överliggaren är målad i två bruna nyanser. Okt. 2013.

Arbetena närmar sig färdigställande. Spjälorna hade också ursprungligen varit målade i pigmentet grå umbra. Okt. 2013.

Foto: Thomas Carlquist

Kombinationen av de bruna kulörerna är typisk för slutet av 1800-talet. Stolparnas kapitäl har olika utseende i över- och bottenvåningarna. Okt. 2013.

Bottenvåningens kapitäl med den mörkbruna accentfärgen. Samma kulör finns på undersidan av räcken överliggare. Okt. 2013.

Foto: Thomas Carlquist

Arbetena med veranda och balkong färdiga så när som på förhöjningen av balkongens räcke. Arbete med fönstren pågår, medan fasaderna här har fått sin slutliga dämpade beige kulör som återfanns under flera sentida färglager. Nov. 2013.

Veranda och balkong färdiga så när som på förhöjningen av balkongens räcke. Nov. 2013.

Rapporter 2013-2014 i ämnet bebyggelse från Västergötlands museum

- 2013:1 Åkleby bro vid Sörbylunds kraftstation. Frösve socken, Skövde kommun, Västergötland. Renovering/ombyggnad 1996. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:2 Projekt Uppdatering Bebyggelseregistret – Kyrkor. Bebyggelsehistorisk rapport.
- 2013:3 Gudhammar. Gudhammar 2:11, Hova socken, Gullspångs kommun, Västergötland. Renovering av spannmålsmagasin 2012. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:4 Råda kyrka. Råda socken, Lidköpings kommun, Västergötland. Omläggning av spåntak 2010. Bebyggelseantikvarisk rapport.
- 2013:5 Södra Fågelås kyrka. Södra Fågelås socken, Hjo kommun, Västergötland. Spånomläggning 2011. Bebyggelseantikvarisk rapport.
- 2013:6 Håle-Tängs kyrka. Håle socken, Grästorps kommun, Västergötland. Renovering 2009-2012. Byggnadshistorisk rapport.
- 2013:7 Förslag till bevarandeplan för Källby kyrkogård. Götene kommun, Västergötland. Byggnadshistorisk rapport.
- 2013:8 Förslag till bevarandeplan för Skeby kyrkogård. Götene kommun, Västergötland. Byggnadshistorisk rapport.
- 2013:9 Förslag till bevarandeplan för Broby kyrkogård. Götene kommun, Västergötland. Byggnadshistorisk rapport.
- 2013:10 Förslag till bevarandeplan för Hangelösa kyrkogård. Götene kommun, Västergötland. Byggnadshistorisk rapport.
- 2013:11 Förslag till bevarandeplan för Ullervads kyrkogård. Mariestads kommun, Västergötland. Byggnadshistorisk rapport.
- 2013:12 Stora Flyhov. Flyhov 1:1, Husaby socken, Götene kommun, Västergötland. Restaurering av vävtapeter 1995-1996. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:13 Vinköls kyrka. Vinköls socken, Skara kommun, Västergötland. Ut- och invändig renovering 2011-2012. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:14 Skålltorp. Skålltorp 2:4, Skärvs socken, Skara kommun, Västergötland. Renovering av skiftesverkslada 2012-2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:15 Vård- och underhållsplan för Västergötlands museums byggnader. Fornbyn, Kråks, Heljesgården, Johannas stuga och Ölanda kapell. Skara, Bolums och Istrums socknar, Skara och Falköpings kommuner, Västergötland. Byggnadshistorisk rapport.
- 2013:16 Skallmeja kyrka. Skallmeja socken, Skara kommun, Västergötland. Omläggning av kyrkogårdsmur 2013. Bebyggelseantikvarisk rapport.
- 2013:17 Garage, Mössebergsparken. Mösseberg 49:50, Falköpings socken, Falköpings kommun, Västergötland. Renovering av tak och stomme. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:18 Villorna Eira, Svea, Götha och Societetshuset i Hjo. Del av Hjo Norr 3:59, Hjo socken, Hjo kommun, Västergötland. Renovering och målning 2012-2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:19 Klockarbolet. Odensåkers Klockarbol 1:9, Odensåkers socken, Mariestads kommun, Västergötland. Invändig renovering av manbyggnad 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:20 Vara tingshus. Vara kommun, Vara socken, Västergötland. Fasadenovering 2012. Bebyggelseantikvarisk rapport.
- 2013:21 Anestad Västergården. Anestad 2:19, Främmostads socken, Essunga kommun, Västergötland. Fogning m.m. av ladugård. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:22 "Stenboa" vid Faledreven. Prästgården 36:1, Segerstads socken, Falköpings kommun, Västergötland. Renovering av fasader 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:23 Skånings-Åsaka kyrka. Skånings-Åsaka socken, Skara kommun, Västergötland. Fasadrenovering 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:1 Gluggetorpet. Råda Ågården 3:4, Råda socken, Lidköpings kommun, Västergötland. Omläggning av del av vasstak 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.

2014:2 Kv. Anden 6. Anden 6, Baggstedtska gården, Hjo stad och kommun, Västergötland.
Renovering av veranda och balkong 2012-2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.